

Suvestinė redakcija nuo 1998-03-25 iki 2008-11-28

Įstatymas paskelbtas: Lietuvos aidas 1990, Nr. 1-0; Žin. 1990, Nr. 14-386, i. k. 0901010ISTA000I-180

Nauja redakcija nuo 1998-03-25:

Nr. VIII-656, 1998-03-12, Žin. 1998, Nr. 28-729 (1998-03-25), i. k. 0981010ISTAVIII-656

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
ASMENŲ, REPRESUOTŲ UŽ PASIPRIEŠINIMĄ OKUPACINIAMS
REŽIMAMS, TEISIŲ ATKŪRIMO
ĮSTATYMAS**

Lietuvos Respublikos Seimas,
konstatuodamas, kad Lietuvos gyventojų pasipriešinimas agresijai ir okupaciniams režimams neprieštaravo nacionalinei ir tarptautinei teisei,
pažymėdamas, kad represijas prieš asmenis vykdė TSRS teismai ir neteisminiai organai, hitlerinės Vokietijos ir okupuoto krašto teismai, taip pat buvusios Lietuvos TSR teismai, siekdamas pašalinti represijų pasekmes ir atkurti teisingumą, priima šį įstatymą.

1 straipsnis. Asmenų, represuotų už pasipriešinimą okupaciniams režimams, paskelbimas nekaltais Lietuvos Respublikai ir jų pilietinių teisių atkūrimas

1. Paskelbti, kad Lietuvos gyventojai, kurie tiek Lietuvoje, tiek už jos ribų buvo represinių organų nuteisti arba įkalinti neteisimine tvarka, arba kitaip buvo apribota jų laisvė pagal RTFSR baudžiamąjį kodeksą (1926 m.), kitų TSRS respublikų baudžiamuosius įstatymus, taip pat kitus TSRS, RTFSR bei kitų buvusių sovietinių respublikų norminius aktus, hitlerinės Vokietijos baudžiamuosius nuostatus arba vietos įstatymus (1941–1944 m.) už pasipriešinimą agresijai ir okupaciniams režimams, taip pat ištremti iš Lietuvos 1940–1953 metais bei nuteisti pagal buvusios Lietuvos TSR baudžiamojo kodekso 62, 63, 66–68, 70, 73, 79–82, 88, 89, 199¹, 210, 211, o po 1990 m. kovo 11 d. nuteisti pagal 259, 260, 261, 263 ir atitinkamus buvusių TSRS respublikų baudžiamųjų kodeksų straipsnius, yra nekalti Lietuvos Respublikai ir atkuriamos visos jų pilietinės teisės.

2. Lietuvos Respublikos Seimas pasipriešinimo dalyvių kovą vertina kaip tautos teisės į savigną pasireiškimą. Ginkluoto pasipriešinimo (rezistencijos) dalyviai skelbiami Lietuvos kariais savanoriais ir pripažįstami jų kariniai laipsniai bei apdovanojimai.

2 straipsnis. Įstatymo 1 straipsnio nuostatos netaikymas

Šio įstatymo 1 straipsnio nuostata netaikoma asmenims, dalyvavusiems darant genocido nusikaltimus, taip pat beginklių civilių žmonių žudynėse ir kankinimuose.

3 straipsnis. Pažymėjimų apie asmenų nuteisimo, įkalinimo, ištrėmimo ar kitokio laisvės apribojimo laiką išdavimas

1. Šio įstatymo 1 straipsnyje nurodytiems asmenims pažymėjimus apie jų nuteisimo, įkalinimo, ištrėmimo ar kitokio laisvės apribojimo laiką pagal šių asmenų, jų artimųjų giminaičių ar jų šeimos narių rašytinius pareiškimus išduoda:

- 1) Lietuvos Aukščiausiasis Teismas – teisminių institucijų represuotiems asmenims;
- 2) Generalinė prokuratūra prie Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (toliau – Generalinė prokuratūra) – neteisimine tvarka represuotiems asmenims;
- 3) Vidaus reikalų ministerija – ištremtiems asmenims;

4) asmenims, kurie buvo represuoti teisminių institucijų ar neteismine tvarka arba buvo ištremti ir po to jiems buvo apribota gyvenamosios vietos pasirinkimo teisė, pažymėjimus apie tokį apribojimą išduoda atitinkamai Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, Generalinė prokuratūra ir Vidaus reikalų ministerija.

2. Asmenims, represuotiems už Lietuvos ribų ir pateikusiems kitų valstybių įgaliotų institucijų išduotus pažymėjimus apie jų nuteisimo, įkalinimo, ištėmimo ar kitokio laisvės apribojimo laiką, jeigu šie asmenys dabar yra Lietuvos Respublikos piliečiai, šių pažymėjimų pagrindu Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, Generalinė prokuratūra ir Vidaus reikalų ministerija išduoda atitinkamus pažymėjimus. Juose įrašoma šio įstatymo 1 straipsnyje esanti formuluotė, kad asmuo yra nekaltas Lietuvos Respublikai ir yra atkuriamos visos jo pilietinės teisės.

3. Asmenims, represuotiems už Lietuvos ribų ir pateikusiems kitų valstybių įgaliotų institucijų išduotus pažymėjimus apie jų nuteisimo, įkalinimo, ištėmimo ar kitokio laisvės apribojimo laiką, jeigu šie asmenys dabar yra Lietuvos Respublikos piliečiai, šių pažymėjimų pagrindu Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras išduoda atitinkamus nukentėjusiųjų asmenų teisinio statuso pažymėjimus.

4 straipsnis. Prašymų išduoti pažymėjimus nagrinėjimo tvarka

1. Šio įstatymo 3 straipsnyje nurodytų valstybės institucijų pareigūnai per tris mėnesius nuo prašymo gavimo dienos išnagrinėja gautą prašymą ir pagal turimus dokumentus išduoda pažymėjimą arba atsisako jį išduoti. Jeigu išduoti pažymėjimą atsisakoma, surašomas motyvuotas sprendimas ir jame nurodomas padaryto nusikaltimo pobūdis pagal šio įstatymo 2 straipsnio nuostatas. Jeigu pareiškėjas pageidauja, jis supažindinamas su šiuo sprendimu ir pagal rašytinį prašymą jam išduodamas motyvuoto sprendimo nuorašas.

2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, Generalinės prokuratūros ir Vidaus reikalų ministerijos pareigūnų sprendimą išduoti pažymėjimą ar atsisakyti jį išduoti suinteresuotas asmuo per vieną mėnesį nuo šio sprendimo priėmimo dienos turi teisę apskusti atitinkamai Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininkui, generaliniam prokurorui ar vidaus reikalų ministrui. Jų sprendimas šiuo klausimu gali būti skundžiamas tik šio straipsnio 3 dalyje ir 5 straipsnyje numatytais atvejais.

3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininko, generalinio prokuroro ar vidaus reikalų ministro sprendimą atsisakyti išduoti pažymėjimą suinteresuotas asmuo per vieną mėnesį nuo šio sprendimo gavimo dienos turi teisę apskusti Lietuvos Aukščiausiajam Teismui. Toks skundas nagrinėjamas šio įstatymo 6 straipsnyje nustatyta tvarka.

4. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, Generalinės prokuratūros ir Vidaus reikalų ministerijos pareigūnų sprendimai atsisakyti išduoti pažymėjimą, priimti iki šio įstatymo priėmimo, gali būti apskusti šio įstatymo nustatyta tvarka per vienerius metus nuo jo įsigaliojimo dienos.

5 straipsnis. Ankstesnio sprendimo pripažinimas netekusiu galios

1. Jeigu po to, kai Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, Generalinė prokuratūra ar Vidaus reikalų ministerija priėmė sprendimą išduoti pažymėjimą arba atsisakė jį išduoti, paaiškėjo aplinkybės, leidžiančios abejoti šio sprendimo pagrįstumu, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pagal Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininko, generalinio prokuroro ar vidaus reikalų ministro teikimą dėl jų vadovaujamų institucijų priimtų sprendimų gali ankstesnį sprendimą pripažinti netekusiu galios.

2. Toks teikimas turi būti paduotas Lietuvos Aukščiausiajam Teismui ne vėliau kaip per vienerius metus nuo aplinkybių, leidžiančių abejoti sprendimo pagrįstumu, paaiškėjimo dienos.

6 straipsnis. Teisėjų kolegijų sudarymas ir jų darbo tvarka

1. Šio įstatymo 4 straipsnio 3 dalyje bei 5 straipsnyje numatytais atvejais Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininkas per keturiolika dienų nuo teikimo ar skundo gavimo sudaro trijų

teisėjų kolegiją, kuri nagrinėja teikimą ar skundą dėl sprendimų išduoti pažymėjimus arba atsisakymo juos išduoti pagrįstumo.

2. Trijų teisėjų kolegija, gavusi teikimą arba skundą, gali pavesti, o jeigu pareiškėjas reikalauja, paveda Generalinei prokuratūrai atlikti papildomą tyrimą. Šis tyrimas turi būti baigtas per du mėnesius.

3. Teisėjų kolegija gautą teikimą ar skundą privalo išnagrinėti per tris mėnesius. Jeigu byla yra didelė ir sudėtinga, taip pat jeigu reikia atlikti papildomą tyrimą, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininkas gali pratęsti terminą, tačiau ne daugiau kaip dar trims mėnesiams.

4. Teismo posėdyje, kuriame nagrinėjamas teikimas ar skundas dėl sprendimo išduoti pažymėjimą arba atsisakymo jį išduoti pagrįstumo, gali dalyvauti prokuroras, taip pat asmuo, kuriam buvo išduotas pažymėjimas arba atsisakyta tokį dokumentą išduoti, arba šio asmens atstovas, nukentėjusysis arba nukentėjusiojo atstovas. Šių asmenų neatvykimas nagrinėti bylą nekludo.

5. Bylos nagrinėjimas pradedamas teisėjo pranešimu, kuriame jis išdėsto bylos ir papildomos medžiagos esmę, teikimo ar skundo argumentus. Posėdyje gali būti apklausiami liudytojai.

6. Po teisėjo kalba prokuroras. Šiam baigus, kalba asmuo, kuriam buvo išduotas pažymėjimas arba atsisakyta tokį dokumentą išduoti, arba šio asmens atstovas, nukentėjusysis arba nukentėjusiojo atstovas.

7. Toliau teismas priima vieną iš šių nutarčių:

1) atmesti teikimą;

2) pripažinti netekusiu galios ankstesnį sprendimą išduoti pažymėjimą;

3) pripažinti netekusiu galios ankstesnį sprendimą atsisakyti išduoti pažymėjimą ir įpareigoti atitinkamą instituciją išduoti pažymėjimą.

8. Teisėjų kolegijos nutartis, jei yra šio įstatymo 5 straipsnyje nurodytų valstybės pareigūnų teikimas arba suinteresuoto asmens skundas, taip pat jei iškyla abejonių dėl nutarties teisėtumo ir pagrįstumo, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininko teikimu gali būti kartu su medžiaga perduota nagrinėti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus septynių teisėjų kolegijai. Išnagrinėjusi byloje surinktą ir papildomai pateiktą medžiagą, ši kolegija gali priimti sprendimą panaikinti ar pakeisti nutartį arba atmesti teikimą.

9. Septynių teisėjų kolegija sudaroma ir procesas, nagrinėjant skundą septynių teisėjų kolegijai, vyksta su atitinkamais pakeitimais (*mutatis mutandis*) pagal šio straipsnio 1–6 dalių nuostatas.

10. Septynių teisėjų kolegijos sprendimas galutinis.

11. Kolegijos posėdžio metu teismo posėdžio sekretorius rašo protokolą, šį pasirašo teisėjas (pranešėjas).

LIETUVOS RESPUBLIKOS
AUKŠČIAUSIOSIOS TARYBOS
PIRMININKAS

V. LANDSBERGIS

Vilnius, 1990 m. gegužės 2 d.

Nr. I-180

Pakeitimai:

1.

Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas

Nr. [I-1051](#), 1995-09-28, Žin., 1995, Nr. 85-1915 (1995-10-18), i. k. 0951010ISTA00I-1051

Dėl Lietuvos Respublikos įstatymo "Dėl asmenų, represuotų už pasipriešinimą okupaciniams režimams, teisių atstatymo" pakeitimo ir papildymo

2.

Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas

Nr. [I-1082](#), 1995-10-31, Žin., 1995, Nr. 94-2086 (1995-11-17), i. k. 0951010ISTA00I-1082

Dėl Lietuvos Respublikos įstatymo "Dėl asmenų, represuotų už pasipriešinimą okupaciniams režimams, teisių atstatymo" papildymo

3.

Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas

Nr. [I-1441](#), 1996-07-04, Žin., 1996, Nr. 67-1603 (1996-07-17), i. k. 0961010ISTA00I-1441

Lietuvos Respublikos įstatymo "Dėl Lietuvos Respublikos įstatymo "Dėl asmenų, represuotų už pasipriešinimą okupaciniams režimams, teisių atstatymo" 6 straipsnio pakeitimo įstatymas

4.

Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas

Nr. [VIII-11](#), 1996-11-28, Žin., 1996, Nr. 119-2773 (1996-12-11), i. k. 0961010ISTA0VIII-11

Lietuvos Respublikos įstatymo "Dėl asmenų, represuotų už pasipriešinimą okupaciniams režimams, teisių atstatymo" 1 straipsnio papildymo įstatymas

5.

Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas

Nr. [VIII-656](#), 1998-03-12, Žin., 1998, Nr. 28-729 (1998-03-25), i. k. 0981010ISTAVIII-656

Lietuvos Respublikos įstatymo "Dėl asmenų, represuotų už pasipriešinimą okupaciniams režimams, teisių atstatymo" pakeitimo įstatymas